

---

---

# ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА В ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Отримано: 18 червня 2024 р.

Прорецензовано: 20 липня 2024 р.

Прийнято до друку: 2 серпня 2024 р.

e-mail: maryna.nazarenko@pdau.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3537-1149>

Researcher ID: JVO-4467-2024

DOI: 10.25264/2519-2558-2024-22(90)-52-54

Назаренко М. М. Принципи використання проблемно-пошукового методу в процесі вивчення англійської мови здобувачами вищої освіти нефілологічних спеціальностей. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 22(90). С. 52–54.

---

УДК: 378.147:811.004

**Назаренко Марина Миколаївна,**  
*Полтавський державний аграрний університет*

## ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВОГО МЕТОДУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

*У статті автор розглядає особливості формування професійної іноземної компетенції. Аналізуються методи викладання англійської мови для здобувачів вищої освіти немовних спеціальностей. Це питання є актуальним у наш час, оскільки Україна активно входить у світовий освітній простір, що ставить нові вимоги до освітнього процесу. Володіння іноземними мовами стає вимогою для фахівців різних профілів. Методисти, педагоги та лінгвісти розробляють ефективні методи вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням.*

*Навчальна дисципліна «Іноземна мова за професійним спрямуванням» має свою специфіку викладання. Її пріоритетним завданням є підготовка фахівців з високим професійним рівнем, здатних працювати в іноземному середовищі.*

*Мета роботи полягає в аналізі використання проблемно-пошукового методу на заняттях з англійської мови.*

*У роботі розглядаються поняття «професійна іноземна комунікативна компетенція», «іноземна мова за професійним спрямуванням», «метод», «завдання», «проблемно-пошуковий метод», «проблемна ситуація».*

*Проблемно-пошуковий метод, як інтерактивний підхід до навчання, спрямований на активізацію пізнавальної діяльності студентів через постановку проблемних ситуацій та самостійний пошук шляхів їх вирішення. Увага акцентується на теоретичних основах методу та практичних аспектах його реалізації в умовах сучасного освітнього процесу. Застосування цього методу сприяє розвитку критичного мислення та здатності до самостійного навчання.*

*Розвиток у студентів іноземної комунікативної компетенції є пріоритетним напрямком освітнього процесу на немовних факультетах. Знання і володіння особливостями іноземного професійно-ділового спілкування сприяє порозумінню між фахівцями та забезпечує ефективну комунікацію в професійному середовищі.*

**Ключові слова:** професійна іноземна комунікативна компетенція, іноземна мова за професійним спрямуванням, метод, завдання, проблемно-пошуковий метод, проблемна ситуація.

**Maryna Nazarenko,**  
*Poltava State Agrarian University*

## THE PRINCIPLES OF USING THE PROBLEM-RESEARCH METHOD IN THE PROCESS OF LEARNING THE ENGLISH LANGUAGE BY STUDENTS OF HIGHER EDUCATION IN NON-PHILOLOGICAL SPECIALTIES

*In the article, the author considers the peculiarities of the formation of professional foreign language competence. The methods of teaching English for students of higher education in non-philological specialties are analyzed. This issue is relevant nowadays, as Ukraine is actively entering the world educational space. This makes new demands on the educational process. Proficiency in foreign languages is becoming a requirement for specialists of various directions. Methodologists, teachers and linguists develop effective methods of learning foreign languages for specific purposes.*

*The educational discipline “Foreign Language for Specific Purposes” has its own specifics of teaching. Since its priority task is the training of specialists with a high professional level, able to work in a foreign language environment.*

*The purpose of the work is to analyze the use of the problem-research method in English classes.*

*Within the framework of the study, the concepts of “professional foreign language communicative competence”, “foreign language for specific purposes”, “method”, “task”, “problem-research method”, “problematic situation” are considered.*

*The problem-research method, as an interactive approach to learning, is aimed at activating the cognitive activity of students through posing problematic situations and independent searching for ways to solve them. Attention is focused on the theoretical foundations of the method and practical aspects of its implementation in the conditions of the modern educational process. The use of this method contributes to the development of critical thinking and the ability to learn independently.*

*The development of students' foreign language communicative competence is a priority direction of the educational process at non-language faculties. Knowledge and mastery of the peculiarities of foreign language professional and business communication promotes understanding between specialists and ensures effective communication in the professional environment.*

**Key words:** professional foreign language communicative competence, foreign language for specific purposes, method, task, problem-research method, problematic situation.

**Актуальність теми.** Сучасні умови диктують нові вимоги до випускників закладів вищої освіти. Це має бути висококваліфікований фахівець, конкурентоспроможний, компетентний, професійний, здібний до ефективної роботи у своїй професії на рівні світових стандартів.

Цілі та задачі формування іншомовної компетенції здобувачів вищої освіти немовних спеціальностей постійно змінюються та вдосконалюються. Це пов'язано зі змінами та новими потребами у сфері професійного спілкування. У наш час в процесі підготовки сучасного спеціаліста враховуються такі показники, як самостійність, креативність, компетентність, готовність до прийняття рішень, вміння адаптуватися до виробничих умов, викликів, наявність мотивації, прагнення до професійного росту, відповідальність, постійна участь у програмах міжнародного професійного партнерства та інтеграції. Враховуючи нові вимоги суспільства, встановлення універсальних вимог до рівня володіння іноземною мовою, основною метою вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням постає формування комунікативної компетенції майбутнього спеціаліста, яка дозволить йому у майбутньому використовувати іноземну мову як засіб професійного спілкування.

Формування професійної іншомовної компетенції передбачає не лише засвоєння системи вмінь та навиків спілкування, а також здатність орієнтуватися в різноманітних комунікативних ситуаціях, знати соціальні норми поведінки, звичаїв і традицій іншомовних комунікантів.

Професійно-комунікативна компетенція визначається як комплексний професійно-особистісний мовний ресурс, що забезпечує здійснення комунікації в конкретних мовленнєвих ситуаціях при збереженні мовних норм, що дозволяє регулювати комунікативну поведінку в сфері професійного спілкування. Навчання іноземній мові, враховуючи основи професійно-мовленнєвого спілкування, сприяє формуванню професійно-комунікативної компетенції.

Велика кількість методистів займалася проблемою навчання іноземної мови за професійним спрямуванням. Серед них С. Боднар, С. Мірошніченко, Т. Борова, Л. Гозман, М. Бобнева, Б. Ломов, А. Грачов, В. Куніцина, С. Пельц, П. Степичев, І. Будас, М. Крайн, Г. Мауер тощо.

**Мета роботи** полягає в дослідженні особливостей використання проблемно-пошукового методу при формуванні професійної іншомовної комунікативної компетенції здобувачами вищої освіти нефілологічних факультетів.

Сформованість іншомовної комунікативної компетенції є необхідною вимогою для сучасного фахівця-професіонала. Це дозволяє здійснювати міжкультурне професійно спрямоване спілкування, беручи до уваги національні цінності, норми та уявлення. Іншомовна комунікативна компетентність – це результат зусиль, спрямованих на формування таких іншомовних знань і вмінь, які відображають лінгвістичний, професійно-контекстуальний, психологічний, соціальний та ситуативний стан мови як засобу професійного спілкування, володіння індивідом необхідною сумою знань, умінь і навичок, що визначають рівень сформованості його професійної діяльності та його особистості як носія визначених цінностей, ідеалів і професійної свідомості.

Професійно-комунікативна компетенція – це різновид компетенції, яка передбачає інтегральну властивість особистості, синтезує в собі загальну культуру спілкування та її прояви в професійній діяльності (Черняхівич, 2010: 370).

Павленко О. О., Сура Н. А. розглядають професійно-комунікативну компетенцію як інтегрований компонент комунікативної та професійної компетенції, який передбачає володіння мовою та професійно орієнтованим мовленням на варіативно-адаптивному рівні, а також нарівні вільного ділового спілкування, вона забезпечує здатність до оволодіння предметними, науковими знаннями в професійному мовленні.

У процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням забезпечити активність та самостійність здобувачів вищої освіти дозволяє використання різних інтерактивних методів. На думку методистів, можна виділити наступні методи інтерактивного навчання: аудіолінгвальний, аудіовізуальний, метод занурення, комунікативний метод, свідомо-порівняльний метод, лінгвосоціокультурний метод, проблемно-пошуковий метод, особистісно-орієнтований метод, аналітичний метод, аналітико-імітативний метод, метод проєктів, ментальна мапа, ділова гра. Вони імітують ті проблемні ситуації, які можуть виникнути в професійній діяльності спеціаліста в реальних умовах. Таким чином формується професійний компонент міжкультурної комунікації.

Особливої уваги заслуговує аналіз проблемно-пошукового методу в процесі навчання іноземної мови за професійним спрямуванням. Даний метод допомагає організувати заняття таким чином, що значна частина часу відводиться на самостійну роботу. Роль викладача полягає у вмінні чітко управляти навчальним процесом, стежити за ходом виконання завдань, перевіряти правильність виконання завдань та аналізувати результати поставлених задач, контролювати кінцевий результат та забезпечувати диференційований підхід до студентів. Проблемно-пошуковий метод є одним із найрезультативніших способів розвитку пізнавальної активності здобувачів вищої освіти, який дозволяє їм повірити в себе та у свої можливості. Це форма розвиваючого викладання, мета якого полягає у системі проблемних завдань різного рівня складності, шляхом вирішення яких здобувачі отримують нові знання та досвід, а через це відбувається розвиток та становлення творчих здібностей, яви, пізнавальної активності, мислення, інтелектуальних емоцій (Барановська, 2017).

В процесі використання цього методу здобувачі вищої освіти задіяні у вирішенні проблемних завдань на основі змісту предмета. Проблемно-пошуковий метод на заняттях з англійської мови дозволяє вирішити наступні завдання:

- оцінити здібності та вміння кожного ЗВО окремо;
- активізувати розумову діяльність;
- розвивати вміння працювати в команді;
- навчитися формувати власну думку, а також поважати думку колег;
- вдосконалювати вміння висловлюватися англійською мовою;
- навчитися опрацьовувати англомовні джерела за професійною тематикою.

Застосування даного методу дозволяє здобувачам вищої освіти опинитися у ситуації, коли вони мають самостійно створити план вирішення проблеми, який дозволяє оволодіти новими знаннями. Вирішення проблеми є рушійною силою на шляху отримання нових знань. Завдання викладача полягає у коригуванні дій студентів під час вирішення проблемної ситуації, що потребує певних когнітивних зусиль. Ці когнітивні зусилля стимулюють пошук нових ідей, нових способів дії, самостійність мислення, готовність до творчої діяльності.

Методисти вирізняють такі функції проблемно-пошукового методу:

- стимулююча;
- навчальна;
- організуюча;
- контролююча (Чепіль, 2014).

Процес вирішення проблемної ситуації активізує мовну діяльність, збільшує об'єм і розмаїття форм висловлювання, вдосконалює сформовані мовні навички та вміння.

Ефективність проблемно-пошукового методу полягає в тому, що здобувачі вищої освіти опиняються в ситуації, коли труднощі неможливо вирішити за допомогою наявних знань та вмінь, їм необхідно шукати нові шляхи та способи, які сприяють досягненню мети. Це, у свою чергу, дозволяє систематизувати та актуалізувати попередньо засвоєний матеріал (Барановська, 2017).

Науковці та педагоги виділяють значну кількість переваг проблемно-пошукового методу в освітньому процесі. Він сприяє розвитку уваги, спостережливості, допитливості, логіки та активізує пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти. Даний метод є ефективним для організації самостійної роботи, оскільки навчає студентів мислити критично, творчо та логічно, викликає певні емоції, почуття впевненості у своїх можливостях, зацікавленість новими вміннями та формує захоплення науковими знаннями.

При використанні цього методу викладач може застосовувати наступні прийоми: створювати проблемні ситуації (завдання на логіку, задачі, експериментальні завдання), організовувати колективне вирішення проблеми, узагальнювати запропоновані ідеї та рішення проблем, пояснювати незрозумілі питання.

**Висновки.** В умовах взаємодії різних культур, посилення процесів глобалізації, розширення ринку праці формування професійної іншомовної комунікативної компетенції стає невід'ємною складовою навчання сучасного фахівця в різних галузях. Забезпечення та пошук нових методів формування ефективної міжкультурної комунікації необхідні для подальшого стабільного розвитку суспільства.

#### Література:

1. Барановська Т. П. Проблемно-орієнтоване навчання у викладанні англійської мови як іноземної : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2017. 164 с.
2. Кухта І. В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2008. № 4. С. 27–32.
3. Тарнопольський О. Б., Кabanова М. Р. Методика викладання іноземних мов у вищій школі : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2020. 384 с.
4. Ускова Л. В., Ігнат'єва О. С., Коваль С. М. Інформаційно-комунікативні технології у викладанні іноземних мов як основа підготовки конкурентоспроможних фахівців на ринку праці. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (філологічні науки)*. 2018. №7 (321). С. 219–228.
5. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2014. 224 с.
6. Черняхів О. С. Особливості іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетенції ІТ-фахівців. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 22-23 квітня 2010 року «Міжнародна комунікація: мова – культура – особистість»*. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2010. Вип. 15. С. 367–374.
7. Шестопалюк О. В. Інноваційні моделі навчання в діяльності вищих навчальних закладів. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 3. С. 118–124.

#### References:

1. Baranovska T. P. Problemno-orientovane navchannya u vykladanni angliyskoyi movy yak inozemnoyi : navch. posib. [Problem-oriented learning in teaching English as a foreign language : teaching manual]. Vinnytsia : Nova Knyga, 2017. 164 p.
2. Chepil M. M. Pedagogichni tekhnolohiyi : navch. posib. [Pedagogical technologies : teaching manual]. Kyiv : Akademydav, 2014. 224 p.
3. Chernyakhovych O. S. Osoblyvosti inshomovnoyi profesiyno orientovanoi komunikativnoyi kompetentsiyi IT-fakhivtsiv [The peculiarities of foreign language professionally oriented communicative competence of IT specialists]. *Naukovi zapysky. Seriya "Psihologhiia i pedahohika". Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 22-23 kvitnia 2010 roku "Mizhnarodna komunikatsiia: mova – kultura – osobystist"* [Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University. Psychology and Pedagogics Series. Materials of the International Scientific and Practical Conference, 22-23 April 2010]. Ostroh : Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia", 2010. Vyp. 15. P. 367-374.
4. Kukhta I. V. Inshomovna kompetentnist u konteksti formuvannya komunikativnoyi kultury studentiv u protsesi vyvchennya inozemnoyi movy [Foreign language competence in the context of forming the communicative culture of students in the process of learning a foreign language]. *Visnyk Vinnytskogo politekhnichnogo instytutu [Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute]*. 2008. № 4. P. 27-32.
5. Shestopalyuk O. V. Innovatsiyni modeli navchannya v diyalnosti vyshchikh navchalnykh zakladiv [Innovative models of learning in the activities of higher educational institutions]. *Teoriya i praktyka upravlinnya sotsialnyimi systemami [The theory and practice of social systems]*. 2013. №13. P. 118-124.
6. Tarnopolskiy O. B., Kabanova M. R. Metodyka vykladannya inozemnykh mov u vyshchii shkoli : navch. posib. [Methods of teaching foreign languages in higher school : teaching manual]. Vinnytsya : Nova Knyga, 2020. 384 p.
7. Uskova L. V., Ignatieva O. S., Koval S. M. Informatsiyno-komunikativni tekhnolohiyi u vykladanni inozemnykh mov yak osnovy pidgotovky konkurentospromozhnykh fakhivtsiv na rynku pratsi [Information and communication technologies in teaching foreign languages as the basis for training competitive specialists in the labor market]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka (filolohichni nauky) [Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University (Philological Sciences)]*. 2018. №7 (321). P. 219-228.